

1. ΘΕΜΑ

Παραγωγική επιθηματοποίηση: μεγεθυντικά

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

κουτάλα, κοπελάρα, φωνάκλα, κλεφταράς, σπιταρόνα, ποντίκαρος, ψαρούκλα, μηδενικούρα

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

1, 2 ΕΚΠΑ

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

- Παραγωγική μορφολογία

Ειδικότερα:

- Παραγωγική επιθηματοποίηση
- Παραγωγή ουσιαστικών

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

Λανθασμένος σχηματισμός μεγεθυντικών.

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Τα μεγεθυντικά ουσιαστικά είναι αρσενικού ή θηλυκού γένους. Τα επιθήματα που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή των μεγεθυντικών είναι τα εξής:

- *-α* (Δ ΚΕΓ)

Παράγει θηλυκά μεγεθυντικά από ουδέτερα ουσιαστικά σε *-ι*:

βαρέλι→ *βαρέλα*, *γαλί*→ *γάλα*, *κολοκύθι*→ *κολοκύθα*, *κουτάλι*→ *κουτάλα*, *μπουκάλι*→ *μπουκάλα*, *πιρούνι*→ *πιρούνα*

- *-άρα* (Δ ΚΕΓ)

Παράγει θηλυκά μεγεθυντικά από θηλυκά ουσιαστικά σε *-α*, *-η*:

αυτοκίνητο→ *αυτοκινητάρα*, *γυναίκα*→ *γυναικάρα*, *κοπέλα*→ *κοπελάρα*, *κούκλα*→ *κουκλάρα*, *τρύπα*→ *τρυπάρα*, *φέτα*→ *φετάρα*, *φωνή*→ *φωναράρα*

- *-άκλα*

Παράγει θηλυκά μεγεθυντικά:

γαϊδούρι→ *γαϊδουράκλα*, *φωνή*→ *φωνακλά*, *χέρι*→ *χεράκλα*

- *-ακλας*

Παράγει αρσενικά μεγεθυντικά:

άντρας→ *άντρακλας*

- *-ακλάς*

Παράγει αρσενικά μεγεθυντικά που δηλώνουν τον άρρενα κάτοχο μιας ιδιότητας:

φωνή→ *φωνακλάς*

- *-αράς*

Παράγει αρσενικά μεγεθυντικά που δηλώνουν τον άρρενα κάτοχο μιας ιδιότητας:

δουλευτής→ *δουλευταράς*, *κλέφτης*→ *κλεφταράς*, *κοιλιά*→ *κοιλαράς*, *παιδί*→ *παιδαράς*

- *-αρόνα*

Παράγει θηλυκά μεγεθυντικά:

σπίτι→ *σπιταρόνα*

- *-αρος*

Παράγει αρσενικά μεγεθυντικά:

γάτος→ *γάταρος*, εγωιστής→ *εγωίσταρος*, κορίτσι→ *κορίτσαρος*, παιδί→ *παίδαρος*, ποντίκι→ *ποντίκαρος*

- *-άτορας*

Παράγει αρσενικά μεγεθυντικά:

ήλιος→ *ηλιάτορας*, σύμβουλος→ *συμβουλάτορας*

- *-ούκλα*

Παράγει θηλυκά μεγεθυντικά:

μάτι→ *ματούκλα*, μύτη→ *μυτούκλα*, χέρι→ *χερούκλα*, ψάρι→ *ψαρούκλα*

- *-ούκλας*

Παράγει αρσενικά μεγεθυντικά:

άντρας→ *αντρούκλας*

- *-ούρα*

Παράγει θηλυκά μεγεθυντικά:

μηδενικό→ *μηδενικούρα*, χαιρετώ→ *χαιρετούρα*

Στα μεγεθυντικά μπορούμε να εντάξουμε και μερικά επιτατικά που σημαίνουν ιδιότητα και παράγονται από ουσιαστικά, επίθετα ή ρήματα. Αυτά παίρνουν τις παρακάτω καταλήξεις:

-ακας: *μεθύστακας* (<μεθάω/ώ)

-αλάς: *κρεμανταλάς* (<κρέμομαι)

-αράς: *υπναράς* (<ύπνος)

-άς, -ας: *γλωσσάς* (<γλώσσα), *δοντάς* (<δόντι), *κεφάλας* (<κεφάλι)

-ούλιακας: *στραβούλιακας* (<στραβός)

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Για το σχηματισμό των μεγεθυντικών χρησιμοποιούμε διάφορα επιθήματα. Σε μερικές περιπτώσεις η παραγωγή ενός μεγεθυντικού φαίνεται προβληματική (π.χ. *καλάθι*→ *καλάθα*, *πιρούνι*→ *πιρούνα*, *σπίτι*→ *σπιταρόνα* κτλ.). Ο διδάσκων θα χρειαστεί να επανέλθει πολλές φορές σε αυτό το γραμματικό φαινόμενο, δίνοντας ασκήσεις στους μαθητές για να τους βοηθήσει στο σωστό σχηματισμό μεγεθυντικών. Μια καλή ιδέα είναι αρχικά να τους δίνει, μαζί με τις λέξεις, ανακατεμένες τις παραγωγικές καταλήξεις και να τους ζητάει να βρουν αυτή που ταιριάζει προκειμένου να σχηματίσουν το σωστό μεγεθυντικό.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

ΒΣ6: Υποκοριστικά ουσιαστικών: βασικές καταλήξεις

ΒΣ7: Υποκοριστικά ουσιαστικών: λιγότερο συχνές καταλήξεις

ΒΣ8: Υποκοριστικά ουσιαστικών: λόγιες καταλήξεις

ΒΣ9: Υποκοριστικά επιθέτων

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 573-574.